

**การวิเคราะห์รูปแบบการจัดงานศพปลอดอบายมุขที่มีต่อการสร้างค่านิยมทาง
วัฒนธรรมของวัดและชุมชนในจังหวัดเชียงราย**

**ANALYSIS OF THE FORMAT FOR HOLDING FUNERALS FREE FROM NEGATIVE
INFLUENCES TO ESTABLISHING CULTURAL VALUES OF TEMPLES AND THE
COMMUNITY IN CHIANG RAI.**

พระสุวัชชัย ชยวฑฺฒโน (กอดสะอาด)

Phra Suwatchai Chayawuttho (Kotsaart)

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาลัยสงฆ์เชียงราย

phrasuwatchai@gmail.com

บทคัดย่อ

บทความนี้มีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อศึกษาการจัดงานศพของวัดและชุมชนในจังหวัดเชียงราย 2) เพื่อศึกษาปัญหา อุปสรรคการจัดงานศพปลอดอบายมุขของวัดและชุมชน ในจังหวัดเชียงราย 3) เพื่อสร้างรูปแบบการจัดงานศพปลอดอบายมุขของวัดและชุมชนในจังหวัดเชียงราย การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Reserch) เครื่องมือที่ใช้เก็บรวบรวมข้อมูล ได้แก่รวบรวมข้อมูลจากเอกสาร (Document) และจากการสัมภาษณ์ ผลการวิจัยพบว่า

1) การจัดงานศพของวัดและชุมชนในจังหวัดเชียงราย พบว่า วัด และชุมชน ในจังหวัดเชียงราย ได้ส่งเสริม และสนับสนุน การจัดงานศพปลอดอบายมุข เป็นกิจกรรมส่งเสริมการลดบริโภคเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ และการงดเล่นการพนันทุกชนิด โดยใช้แนวคิดการสนับสนุนทางสังคม เพื่อส่งเสริมให้ประชาชนแสดงพฤติกรรมลดการบริโภคเครื่องดื่มแอลกอฮอล์และลดค่าใช้จ่ายในการจัดงานศพอีกด้วย

2) ปัญหา อุปสรรคการจัดงานศพปลอดอบายมุขของวัดและชุมชน ในจังหวัดเชียงราย พบว่า ปัญหาและอุปสรรคเกิดจากความเชื่อและพฤติกรรมดั้งเดิมในทางที่ผิด และกระบวนการจัดการที่ยังไม่สามารถสร้างแรงจูงใจให้เกิดแก่ผู้ประพบัติตามได้ อีกทั้งทางผู้รับผิดชอบมีการปล่อยปละละเลยกล่าวคือไม่เอาจริงเอาจังเท่าที่ควร เนื่องจากการเปลี่ยนแปลงแนวคิดพฤติกรรมความเชื่อทางสังคม

เป็นปัญหาและอุปสรรคสำคัญ เพราะผู้คนมีพฤติกรรมความเคยชินที่สืบทอดปฏิบัติกันมา จึงยากต่อการจัดงานศพปลอดอบายมุขให้เกิดประสิทธิผลเท่าที่ควร แต่หากทางกลไกหน่วยงานภาครัฐเข้ามามีส่วนร่วมกับทางวัด ซึ่งเป็นสถานที่รองรับจัดงานศพปลอดอบายมุขโดยตรงทั่วประเทศ

3) รูปแบบการจัดงานศพปลอดอบายมุขของวัดและชุมชนในจังหวัดเชียงราย พบว่า มีรูปแบบและวิธีการดังนี้ คือ รูปแบบของการจัดตั้งชมรมงดอบายมุขในชุมชน รูปแบบของการให้สวัสดิการการจัดงานศพปลอดอบายมุข รูปแบบการสร้างต้นแบบในการเลิกดื่มสุรา

คำสำคัญ: การจัดงานศพ; ปลอดอบายมุข; ค่านิยมทางวัฒนธรรม

Abstract

This paper has objectives to 1) study the funeral arrangements of temples and communities in Chiang Rai Province, 2) problems and obstacles in arranging funeral without vices(mischief) of temples and communities in Chiang Rai Province and 3) to create model for organizing funerals without vices(mischief) of temples and communities in Chiang Rai. This is the qualitative research and used document and interviewing as tools to collect data. The result of the research was found that;

1) The funeral arrangements of temples and communities in Chiang Rai Province was found that; temples and communities in Chiang Rai have promoted and supported the free vices(mischief) funeral as activity to reduce alcohol consumption and refrain of all kinds of gambling by using the concept of social support to encourage people to reduce alcohol consumption and the cost of funeral arrangements as well.

2) Problems and obstacles in arranging funeral without vices(mischief) of temples and communities in Chiang Rai Province were from belief and past misbehaved and the unmotivated management process together with the ignorant of the responsible persons not taking it as serious as it should be. Due to the changing

of concept, behavior and social belief as the major problem and obstacle because of habitual that led to difficulty in arranging effectively free vices(mischief) funeral, but if the government agencies were involved with the temples which were places to support the funeral without vices(mischief) directly across the country.

3) Model creation to organize funerals without vices(mischief) of temples and communities in Chiang Rai were as follows; organizing the free from vices(mischief) in community, welfare supporting to free vices(mischief) funeral and creation of alcohol quitting model.

Key Words: Funeral, Free from Vices (Mischief), Cultural Value.

บทนำ

พิธีกรรมทางพระพุทธศาสนาอย่างหนึ่งในสังคมไทยยุคปัจจุบัน ซึ่งผู้คนส่วนใหญ่จะคุ้นเคยและได้ร่วมกันอยู่บ่อย ๆ นั่นก็คือ “งานบำเพ็ญกุศลศพ” ทว่ากลับมีข้อเป็นที่น่าสนใจของงานประเภทนี้ สำหรับผู้คนมาร่วมงานตลอดกระทั่งเจ้าภาพผู้สูญเสียบุคคลอันเป็นที่รัก นอกจากความโศกเศร้าอาลัยความมีน้ำใจตามธรรมเนียมแล้ว ความรู้ความเข้าใจตามหลักธรรมคำสอนในพระพุทธศาสนานับได้น้อยมาก จนบางวัด,บางพื้นที่,บางงาน ให้ความสำคัญสาละวนอยู่แต่กับการต้อนรับขับสู้เพื่อภาพลักษณ์ทางสังคม จนกลายเป็นประเพณีนิยม ดังในหนังสือวัฒนธรรมไทย ท่านพระครูกลยาณสิทธิวิวัฒน์ ผศ. กล่าวไว้ว่า “ถ้าทำเกินฐานะก็จะกลายเป็น คนตายขายคนเป็น แต่ถ้าทำต่ำต่อยกฐานะก็จะมีคนพูดได้ว่า คนเป็นเอาเปรียบคนตาย” มุมมองงานบำเพ็ญกุศลศพของผู้คนส่วนใหญ่ เข้าใจว่าเป็นงานที่สูญเสีย เริ่มตั้งแต่เสียชีวิต เสียใจ เสียค่าใช้จ่าย เสียโอกาส เสียเวลา เป็นต้น จึงทำให้ภาพลักษณ์งานที่ปรากฏเต็มไปด้วยสิ่งที่จะต้องเสียไปมากกว่าสิ่งที่จะได้เลยลืมนึกถึงสาระสำคัญทางด้านจิตใจ มิใช่เสียเฉพาะผู้วายชนม์เท่านั้น แต่คนผู้มีชีวิตอยู่ก็พลอยเสียโอกาสไปกับสิ่งที่ควรจะได้ ควรจะมีไปด้วย ยิ่งถ้าการจัดงานศพจะต้องสูญเสียไปกับค่าใช้จ่ายที่ไม่จำเป็น หรือเรียกว่าอบายมุข (พระครูกลยาณสิทธิวิวัฒน์ ผศ., 2553 : 141-145.)

การบำเพ็ญกุศลนอกจากเป็นการอนุวัตรตามประเพณีสืบต่อกันมาแล้ว ยังเป็นการประกาศคุณความดีทั้ง 2 ฝ่าย กล่าวคือท่านผู้ที่ล่วงลับไปและท่านผู้ที่ยังมีชีวิตอยู่ ในส่วนของท่านผู้

ล่องลับไปแล้ว เจ้าภาพที่ได้มาประกอบพิธีนี้ ก็เป็นการประกาศถึงความดีของท่าน และแสดงออกถึง
ความเป็นผู้รักตัญญูตเวทิตาธรรม ขวนขวายกิจที่ควรทำ มีการอุทิศบุญเป็นต้น ตามประเพณีนิยมที่
ถูกต้องตามหลักพระพุทธศาสนา(พระธรรมปิฎก (ป.อ.ปยุตฺโต), 2547 : 24-25.)

รูปแบบและพิธีกรรมการจัดงานศพ จากหลักฐานโบราณคดีไทยพบว่ามีการวิวัฒนาการ
ตามยุคสมัยสืบต่อกันมา ดังจะเห็นได้ในสังคมไทยปัจจุบันก็มีรูปแบบวิธีการแตกต่างกันไปตามภูมิภาค
พื้นที่ โดยเฉพาะความเชื่อมีบทบาทสำคัญอย่างมาก ทำให้เกิดขบวนการพิธีกรรมต่าง ๆ ขึ้นมา ถึง
อย่างไรก็ตามสิ่งที่น่าสนใจในการจัดงานศพ คงมิใช่เพียงแค่เพียงรูปแบบหรือวิธีการเท่านั้น แต่
ประโยชน์และคุณค่าน่าจะเป็นสิ่งสำคัญ ตรงความมุ่งหมายในทางพระพุทธศาสนาสำหรับคนผู้ยังมี
ชีวิตอยู่มากกว่ามุ่งเน้นคนผู้จากไป(ปราณี วงษ์เทศ, 2524 : 9-13.)

หลวงพ่อบุญยานันทิกขุ ได้พูดถึงเวลาไปร่วมงานศพไว้ว่า ถ้าไปเฉย ๆ ก็ไม่ได้อะไร
กลับไป เราจึงควรมาคิดนึกนึ่งเงิบ ๆ แล้วก็ดูศพ เอาศพมาเป็นเครื่องเตือนตัวเอง แล้วถามตัวเองว่า
เวลานี้ เราอายุเท่าไร มีโรคภัยประจำตัวบ้างไหม? เรามีชีวิตอยู่นี้เพื่ออะไร? และควรจะทำตัวเองให้
ได้ว่า อยู่เพื่อสร้างความดีต่อไป ไม่ใช่อยู่เพื่อกินเพื่อเล่น เพื่อความสนุกสนาน เพราะการอยู่เพื่อ
สนุกสนานนั้น ไม่ต้องเป็นมนุษย์ก็ทำได้ ดังนั้น เราเป็นมนุษย์จึงต้องพิเศษกว่าสัตว์เดรัจฉาน (ปัญญา
นันทิกขุ, 2538 : 10-20.)

เราทุกคนรับรู้อยู่แก่ใจว่า เกิดมาแล้วต้องตาย ไม่มีใครหนีพ้นไปได้ แต่เราไม่เห็นค่าไม่
เห็นประโยชน์ของความรู้ไม่ได้ใส่ใจเท่าที่ควร รู้จึงเหมือนไม่รู้ สิ่งที่เป็นคุณประโยชน์จึงเหมือนเป็นสิ่งที่
ไม่มีค่า แต่ถ้าเราใส่ใจในความรู้นี้อย่างที่ควร ก็จะสามารถนำให้เกิดคุณเกิดประโยชน์แก่ตนเองได้อย่าง
มหาศาล หัดพิจารณาถึงร่างกายของตนเองที่ตายแล้ว ขึ้นอืดอยู่ในโลงเริ่มปริเริ่มแตก มีน้ำเลือดน้ำ
หนองไหลออกทุกซอกซอกเส้นผมเปื้อกและด้วยเลือดและหนอง ไม่มีใครสนใจ สามภริยา มารดาบิดา
บุตรธิดา ญาติสนิททั้งหลายที่เคยรักห่วงใยกันหนักหนา ก็ไม่มีใครมาอยู่ด้วยแม้สักคน ทั้งเราไว้แต่
ลำพัง เมื่อพิจารณาตามความเป็นจริงเช่นนี้แล้ว พึงมีปัญญาขยายความนี้ให้ดี เพื่อให้เกิดประโยชน์แก่
ตนเองมากที่สุดเท่าที่จะมากได้ (สมเด็จพระญาณสังวร สมเด็จพระสังฆราช, (เจริญ สุวฑฺฒโน), 2542 :
1-10.)

สมัยพุทธกาล ที่กรุงราชคฤห์ นางสิริมา (หญิงงามเมือง) เสียชีวิตลง มีพระราชสาส์น
แจ้งให้ทราบ พระพุทธองค์ทรงแจ้งข่าวกลับไปแด่พระราชบิดาเพื่อให้ทรงระงับการเผานางสิริมาไว้อีกก่อน

ให้นำสรีระของนางไปไว้ที่ป่าช้าสามถึงสี่วัน เมื่อถึงกำหนดตามที่ประสงค์ ให้ราชบุรุษตีกลองร้องป่าว
ประกาศแก่เหล่าพระภิกษุและประชาชนทั่วไป เพื่อมาร่วมในงานของนางสิริมา เมื่อบริษัท 4 มา
ประชุมกันพร้อมพรั่ง พระองค์ใช้กุศโลบายโดยการให้ถามผู้ที่จะประสงค์นางสิริมาไหม? แลกด้วย
กหาปณะจำนวนเท่าไร? ไล่ไปตามลำดับจนกระทั่งให้ฟรี ๆ ก็ไม่มีผู้หนึ่งคนใดแจ้งความต้องการ
เหมือนเมื่อครั้งตอนที่นางยังมีชีวิตอยู่ มีแต่ผู้ยอมจ่ายด้วยเงินทองมากมายเพื่อให้ได้นางมา จึงเห็นได้ว่า
งานศพของนางสิริมา ก่อเกิดอสุภกรรมฐานธรรมสังเวชคลายความกำหนดเห็นสังขาร เป็นประโยชน์
ต่อผู้คนที่มาร่วมงานมิใช่น้อย สังคมริมฝั่งแม่น้ำคงคาเมืองพาราณสี เป็นท่าที่ไฟไม่เคยดับเป็น
ระยะเวลาล่วงมาแล้ว 3-4 พันปี ท่ามกลางศาสนาอันดูที่มีอิทธิพลความเชื่อเข้ามาเกี่ยวข้องมากมาย
เช่น ท่ามณิกรณิการ์ เป็นท่าเผาศพที่ยิ่งใหญ่ มีศพमारการเผาเฉลี่ยวันละ 60 ศพ เพราะเชื่อว่า

สถานที่ตรงนี้เป็นของเทวโลก มนุษย์โลก ยมโลกมาพบกันก่อนตาย หากมาทำพิธี
กรรมการเผาที่นี่จะได้ขึ้นสวรรค์ ประเพณีการจัดงานบำเพ็ญกุศลศพของสังคมไทยนั้นมีความเชื่อมโยง
มาตั้งแต่สมัยพุทธกาล ประเทศอินเดีย ซึ่งมีรูปแบบพิธีกรรมความเชื่อปะปนอยู่มากมาย ความเชื่อ
ความหมายในทางพระพุทธศาสนานั้น มีความมุ่งหมายให้คนอยู่ได้เรียนรู้กับคนตาย ตรงตามพระผู้มี
พระภาคเจ้าตรัสสอนพุทธบริษัทในโอกาสต่าง ๆ เช่น อุบาสกผู้โศกเศร้าเพราะบุตรตาย “บุคคลแม้จะ
ดำรงชีวิตอยู่ถึง 100 ปี หรือเกินไปบ้างก็ตาม ก็ต้องพลัดพรากจากหมู่ญาติและต้องละทิ้งชีวิตในโลกนี้
แน่นอน”

การจัดงานศพถือเป็นวัฒนธรรมที่ปฏิบัติสืบทอดกันมายาวนาน เป็นประเพณีปฏิบัติที่ผู้
อยู่กระทำให้กับผู้ตายเพื่อแสดงความเคารพรักและอาลัย ให้เกียรติและสำนึกในบุญคุณ ยกย่องผู้ตาย
เป็นครั้งสุดท้าย การจัดงานศพโดยทั่วไปแล้ว ต้องมีการซื้อโลงบรรจุศพ มีการสวดศพที่วัด มีการจัดหา
ดอกไม้ประดับหน้าศพ พวงหรีด จัดเตรียมอาหารและเครื่องดื่มแก่ผู้ที่มาร่วมงานสวดศพ หลังจากนั้น
เป็นพิธีการเผาศพ ซึ่งในการจัดการดังกล่าว ล้วนต้องอาศัยธุรกิจและค่าใช้จ่ายที่เกี่ยวข้องกับการตาย
ทั้งสิ้น ที่เด่นชัดที่สุดคือ ธุรกิจการผลิตและขายหีบศพ ซึ่งในแต่ละปี สามารถสร้างรายได้อย่างต่ำ
มากกว่าพันล้านบาทต่อปี (ศูนย์วิจัยกสิกรไทย, 2540) ขณะเดียวกัน ข้อมูลจากการสัมภาษณ์พบว่า
ธุรกิจการผลิตและขายพวงหรีด ก็สร้างรายได้อย่างต่ำเป็นหลักร้อยล้านบาทขึ้นไปต่อปีและก่อให้เกิด
การจ้างงานอย่างต่อเนื่อง

เมื่อเปรียบเทียบความสุข ของประเทศไทยกับประเทศต่าง ๆ ทั่วโลกที่ใช้เครื่องมือ
มาตรฐานสากลเดียวกัน พบว่าปัญหาจากการ ใช้สุราและสารเสพติด ประเทศไทยมีความสุข สูงสุด
ร้อยละ 19.6 รองลงมา คือ ยูเครน ร้อยละ 15 สหรัฐอเมริกา ร้อยละ 14.6 แอฟริกาใต้ ร้อยละ 13.3
และญี่ปุ่น ร้อยละ 4.8 9 จากข้อมูลของ องค์การอนามัยโลก และองค์การอาหาร พบว่าคนไทยบริโภค
เครื่องดื่มแอลกอฮอล์ เท่ากับ 13.59 ลิตรต่อคนต่อปีจัดเป็นอันดับ 5 ของโลกและมีการใช้เงิน
ประมาณ 2 แสนล้านบาท ต่อปี เพื่อซื้อแอลกอฮอล์มาดื่มกิน ซึ่งพฤติกรรมการดื่มดังกล่าวส่งผล
กระทบก่อให้เกิดปัญหาต่าง ๆ ทั้ง ในด้านสุขภาพ อุบัติเหตุจราจร คดีอาญา ด้านเศรษฐกิจครอบครัว
และชุมชน จะเห็นได้ว่าในงาน ฌาปนกิจศพแต่ละงานที่ผ่านมา จะขาดเสียมิได้คือการนำเหล้าหรือของ
มีเมาอย่างอื่น มาเลี้ยงแขก ผู้ร่วมงาน รวมถึงการละเล่นอบายมุขต่าง ๆ ซึ่งเกือบจะเป็นประเพณีไป
แล้ว เพิ่มภาระความสูญเสียเงิน ทองกับญาติของผู้เสียชีวิต

บทความวิจัยนี้นำเสนอ แนวคิดและกระบวนการสร้างการเปลี่ยนแปลงทางสังคมและ
วัฒนธรรม กลุ่มคนที่มีความเกี่ยวข้องในการจัดงานศพปลอดอบายมุข เขตพื้นที่อำเภอขุนตาล จังหวัด
เชียงราย เพื่อเป็นประโยชน์สูงสุดต่อท่านเจ้าภาพและประชาชนผู้ร่วมงานทั่วไปพึงจะได้รับ สามารถ
นำไปประยุกต์ใช้ ต่อการดำรงวิถีชีวิตจริงได้อย่างถูกต้องตามหลักพระพุทธศาสนา อีกทั้งยัง เป็นผล
วิจัยเพื่อการศึกษาและพัฒนาสังคมสืบต่อไป

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาการจัดงานศพของวัดและชุมชนในจังหวัดเชียงราย
2. เพื่อศึกษาปัญหา อุปสรรคการจัดงานศพปลอดอบายมุขของวัดและชุมชนในจังหวัด
เชียงราย
3. เพื่อสร้างรูปแบบการจัดงานศพปลอดอบายมุขของวัดและชุมชนในจังหวัดเชียงราย

การทบทวนวรรณกรรม

งานวิจัยเรื่อง การวิเคราะห์รูปแบบการจัดงานศพปลอดอบายมุขที่มีต่อการสร้างค่านิยมทาง
วัฒนธรรมของวัดและชุมชนในจังหวัดเชียงราย มีการทบทวนวรรณกรรม ดังนี้คือ

1. พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตโต) ได้ให้ความหมายของคำว่าอบายมุขหมายถึง
ช่องทางแห่งความเสื่อม เหตุแห่งความฉิบหาย เหตุย่อเย็บแห่งโรคภัยทุกข์ทางแห่งความพินาศ ปาก

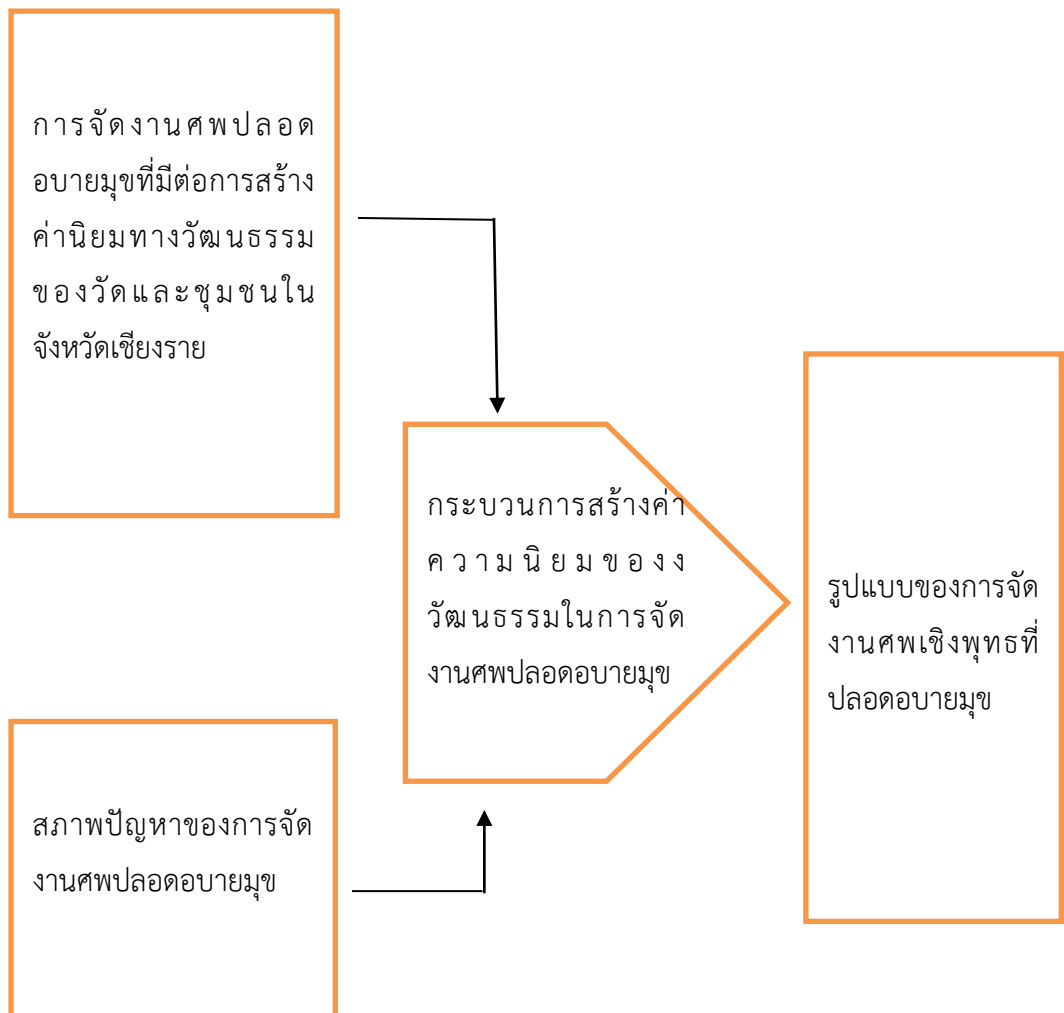
ทางแห่งความเสื่อม ช่องทางแห่งความเสื่อม ทางแห่งความชั่ว ที่ปราศจากความเจริญงอกงามและ
วาสนา

2. วาสนา ประवालพฤกษ์ ได้ให้ความหมายอธิบายมุข หมายถึง สาเหตุหรือสิ่งจูงใจชักนำไปสู่
ความสูญเสีย ความหายนะสิ้นเนื้อประดาตัว ดังนั้นจึงสามารถสรุปความหมายของ อบายมุข หมายถึง
หนทางที่นำไปสู่ความเสื่อมความทุกข์ ไร้ซึ่งความเจริญงอกงามในการดำเนินชีวิต

3. พระมหาจรัญ จิตตสวโร (2554) ได้ทำการวิจัยเรื่องความเชื่อเชิงวัฒนธรรมในการสร้างปราสาทศพ
ของชาวพุทธล้านนา ผลการวิจัยพบว่าการจัดงานศพของชาวล้านนามี 2 ประเภท คือ การจัดงานศพ
สำหรับคนตายปกติได้จัดการศพด้วยการเผาและมีพิธีกรรมเป็นขั้นตอน และ การจัดงานศพของคน
ตายร้ายหรือตายโหง้ให้จัดงานศพด้วยการฝังและไม่มีพิธีกรรมทางศาสนา

กรอบแนวคิดการวิจัย

งานวิจัยเรื่อง “การวิเคราะห์รูปแบบการจัดงานศพปลอดอบายมุขที่มีต่อการสร้างค่านิยมทางวัฒนธรรมของวัดและชุมชนในจังหวัดเชียงราย” มีกรอบแนวคิดดังนี้คือ



ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดในการวิจัย

ระเบียบวิธีวิจัย

การวิจัยเรื่องการวิเคราะห์รูปแบบการจัดงานศพปลอดอบายมุขที่มีต่อการสร้างค่านิยมทางวัฒนธรรมของวัดและชุมชนในจังหวัดเชียงราย ตามลำดับขั้นตอนดังนี้

1. ศึกษารวบรวมเอกสารแนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับการจัดงานศพปลอดอบายมุข แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับกฎหมายในการจัดการศพ แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับค่านิยมและวัฒนธรรม การจัดงานศพปลอดอบายมุขของวัดและชุมชนในจังหวัดเชียงราย การวิเคราะห์รูปแบบการจัดงานศพปลอดอบายมุขที่มีต่อการสร้างค่านิยมทางวัฒนธรรมของวัดและชุมชนในจังหวัดเชียงราย

2. เก็บรวบรวมข้อมูล ข้อเท็จจริงเพื่อให้เห็นถึงรูปแบบและกระบวนการ การพัฒนางานวิจัยโดยสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (key Informants) จากการมีส่วนร่วมของพระสงฆ์ ประชาชน หน่วยงานภาครัฐ และผู้นำชุมชน เพื่อสรุปประเด็นการนำไปสู่การสนทนากลุ่มเฉพาะ (Focus Group Discussion)

3. สนทนากลุ่ม (Focus Group Discussion) โดยผู้เชี่ยวชาญทางด้านพระพุทธศาสนา ผู้เชี่ยวชาญทางด้านการจัดงานศพ ผู้เชี่ยวชาญทางด้านศาสนพิธี เพื่อระดมแนวคิด มุมมองที่มีผลต่อการเก็บข้อมูลจากการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) และนำไปสู่การวิจัยเชิงสำรวจ (Survey Research) เพื่อให้ได้มาซึ่งกระบวนการวิเคราะห์รูปแบบการจัดงานศพปลอดอบายมุขที่มีต่อการสร้างค่านิยมทางวัฒนธรรมของวัดและชุมชนในจังหวัดเชียงราย ซึ่งมีรายละเอียดดังนี้คือ

3.1 ศึกษาจากเอกสารงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

3.2 ลงพื้นที่สำรวจข้อมูล

1. วัดป่าข่า อำเภอขุนตาล จังหวัดเชียงราย

2. วัดน้ำล้อม อำเภอขุนตาล จังหวัดเชียงราย

3. วัดป่าตาลใต้ อำเภอขุนตาล จังหวัดเชียงราย

3.3 ประชุมสนทนากลุ่มย่อยโดยมีผู้ทรงคุณวุฒิดังนี้

1. พระสงฆ์	จำนวน	5	รูป
2. ตัวแทนประชาชน	จำนวน	15	คน
3. หน่วยงานภาครัฐ	จำนวน	2	คน
4. ผู้นำชุมชน	จำนวน	5	คน

3.4 วิเคราะห์ข้อมูลทั้งจากเอกสาร และ จากการประชุมกลุ่มย่อยย่อย สรุปในเชิงสถิติจากการวิจัยเชิงสำรวจ (Survey Research) เพื่อนำไปสู่การประมวลผลข้อมูล และและศึกษาเชิงความสัมพันธ์ถึงมุมมองของกระบวนการวิเคราะห์รูปแบบการจัดงานศพปลอดอบายมุขที่มีต่อการสร้างค่านิยมทางวัฒนธรรมของวัดและชุมชนในจังหวัดเชียงราย ซึ่งเก็บรวบรวมจากแบบสอบถามแสดงความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญทางด้านพระพุทธศาสนา ผู้เชี่ยวชาญทางการจัดงานศพ ผู้เชี่ยวชาญทางด้านศาสนพิธี

3.5 สรุปผลการวิจัย

3.6 นำเสนอผลการวิจัย

4) เก็บรวบรวมข้อมูลเพื่อหาข้อมูลสรุปในเชิงสถิติจากการวิจัยเชิงสำรวจ (Survey Research) เพื่อนำไปสู่การประมวลผลข้อมูล และศึกษาเชิงความสัมพันธ์ถึงมุมมองของกระบวนการวิเคราะห์รูปแบบการจัดงานศพปลอดอบายมุขที่มีต่อการสร้างค่านิยมทางวัฒนธรรมของวัดและชุมชนในจังหวัดเชียงราย ซึ่งเก็บรวบรวมจากแบบสอบถามแสดงความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญทางด้านพระพุทธศาสนา ผู้เชี่ยวชาญทางการจัดงานศพ ผู้เชี่ยวชาญทางด้านศาสนพิธี

5) สรุปผลการวิจัยที่ได้คือ กระบวนการวิเคราะห์รูปแบบการจัดงานศพปลอดอบายมุขที่มีต่อการสร้างค่านิยมทางวัฒนธรรมของวัดและชุมชนในจังหวัดเชียงราย

6) นำเสนอผลงานวิจัย ทั้งในระดับชาติ และนานาชาติ

ผลการวิจัย

การจัดงานศพของวัดและชุมชนในจังหวัดเชียงราย พบว่า แนวคิดและกระบวนการสร้างการเปลี่ยนแปลงทางสังคม เป็นไปตามความเชื่อประเพณี วัฒนธรรม และสังคมปัจจุบัน โดยเฉพาะแนวคิดพฤติกรรมดั้งเดิมที่ควรได้รับการเปลี่ยนแปลง คือการจัดงานศพมีอบายมุข สุรา การพนัน เป็นต้น เข้ามาเกี่ยวข้อง ซึ่งไม่ก่อประโยชน์อะไร อีกทั้งยังนำมาซึ่งความเสื่อมโทรมทางสังคม วัฒนธรรม ประเพณี อันดีงาม ทางวัดจึงมีแนวคิดในการสร้างการเปลี่ยนแปลงทางสังคมและวัฒนธรรมที่ถูกต้องเพื่อเป็นแบบอย่างในการจัดงานศพปลอดอบายมุข ด้วยกระบวนการดังนี้

1. เมื่อมีงานศพต้องทำความเข้าใจถึงกฎระเบียบปกติกาของทางวัด
2. เมื่อจัดงานศพต้องไม่ทำผิดกฎระเบียบปกติกาของทางวัด

3. เมื่อมีการทำผิดกฎระเบียบกติกา ทางเจ้าภาพต้องเป็นผู้รับผิดชอบ

ปัญหา อุปสรรคการจัดงานศพปลอดอบายมุขของวัดและชุมชนในจังหวัดเชียงราย พบว่า ปัญหาและอุปสรรคเกิดจากความเชื่อและพฤติกรรมดั้งเดิมในทางที่ผิด และกระบวนการจัดการที่ยังไม่สามารถสร้างแรงจูงใจให้เกิดแก่ผู้ประพฤติตามได้ อีกทั้งทางผู้รับผิดชอบมีการปล่อยปละละเลย กล่าวคือไม่เอาจริงเอาจังเท่าที่ควร เนื่องจากการเปลี่ยนแปลงแนวคิดพฤติกรรมความเชื่อทางสังคม เป็นปัญหาและอุปสรรคสำคัญ เพราะผู้คนมีพฤติกรรมความเคยชินที่สืบทอดปฏิบัติกันมา จึงยากต่อการจัดงานศพปลอดอบายมุขให้เกิดประสิทธิผลเท่าที่ควร แต่หากทางกลไกหน่วยงานภาครัฐเข้ามามีส่วนร่วมกับทางวัด ซึ่งเป็นสถานที่รองรับจัดงานศพปลอดอบายมุขโดยตรงทั่วทั้งประเทศ โดยวางนโยบายและกระบวนการจัดการให้เป็นรูปธรรมที่ชัดเจน ช่วยกันรณรงค์ปลุกจิตสำนึกของผู้คนให้เล็งเห็นถึงโทษของอบายมุขอย่างเข้มแข็ง เมื่อผู้คนส่วนใหญ่ไปในทิศทางเดียวกันแล้ว คนส่วนน้อยก็ต้องคล้อยตามเสียงส่วนมากไปโดยปริยาย และควรศึกษาการจัดงานศพปลอดอบายมุขในรูปแบบอื่นๆ ด้วย ที่ไม่ใช่เพียง สุรา สารเสพติด หรือ การพนัน เท่านั้น เพราะคำว่า อบายมุข คือทางเสื่อมที่ไม่ก่อประโยชน์ อาจรวมไปถึงจำพวก ความเชื่อ แนวคิด พิธีกรรมแอบแฝงในการจัดงานศพ

การสร้างรูปแบบการจัดงานศพปลอดอบายมุขของวัดและชุมชนในจังหวัดเชียงราย พบว่า รูปแบบและพิธีกรรมต่าง ๆ ของการจัดงานศพปลอดอบายมุขที่ช่วยสร้าง วัฒนธรรม ประเพณี อันดีงามทางสังคม และความเชื่อที่ถูกต้องตามหลักธรรมคำสอนในพระพุทธศาสนา อีกทั้งยังช่วยลดความฟุ่มเฟือยต่าง ๆ ที่ไม่เป็นประโยชน์ในการจัดงานศพ ซึ่งรูปแบบและพิธีกรรมการจัดงานศพปลอดอบายมุขนั้นทางวัดและชุมชนได้ปรึกษาหารือร่วมกัน ปรับประยุกต์ให้สอดคล้องกับสภาพสังคมปัจจุบัน และได้ศึกษารูปแบบจากพื้นที่อื่น ๆ เพื่อเป็นข้อมูลนำมาสร้างรูปแบบแนวทางปฏิบัติให้เหมาะสมกับพื้นที่ชุมชนของตนเอง โดยการวางกฎระเบียบกติกาและทำความเข้าใจในการจัดงานศพปลอดอบายมุข ว่ามีผลดีและเป็นประโยชน์อย่างไร

อภิปรายผลการวิจัย

จากการศึกษางานวิจัยเรื่องนี้ การวิเคราะห์รูปแบบการจัดงานศพปลอดอบายมุขที่มีต่อการสร้างค่านิยมทางวัฒนธรรมของวัดและชุมชนในจังหวัดเชียงรายมีประเด็นที่น่าสนใจนำมาอภิปรายผลได้ดังต่อไปนี้

จากการศึกษาพิธีการจัดงานศพ ทำให้เห็นถึงรูปแบบพิธีกรรมการจัดงานศพตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบันว่า การจัดพิธีกรรมงานศพนั้นมีพิธีกรรมมีความเชื่อทั้งทางด้านศาสนาพุทธ พราหมณ์และไสยศาสตร์ นอกจากนี้พบว่ายังมีพิธีขั้นตอนแนวคิดและกระบวนการจัดงานศพ ที่เกิดความเปลี่ยนแปลงไปตามยุคสมัย แต่สิ่งที่ยังคงยึดถือปฏิบัติอยู่ คือ พิธีกรรมก่อนตาย ส่วนพิธีหลังการตายนั้นมีการเปลี่ยนแปลงไป ซึ่งมีเหตุปัจจัยมาจากความเปลี่ยนแปลงของสังคม วัฒนธรรม การศึกษาเศรษฐกิจ รวมถึงแนวความคิดของผู้เกี่ยวข้องที่พยายามหาทางออกเพื่อแก้ไขปัญหาและอุปสรรคที่เกิดจากงานศพที่ไม่ปลอดจากอบายมุข พบว่าต่างฝ่ายต้องการสร้างการเปลี่ยนแปลงทางสังคมและวัฒนธรรมให้วัดในเขตจตุจักรเป็นวัดที่จัดงานศพปลอดอบายมุขอย่างแท้จริง

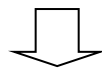
จากผลการสัมภาษณ์ พบว่า ความเข้าใจเกี่ยวกับเรื่องงานศพปลอดอบายมุขนั้น คืองานศพที่ปราศจากสิ่งที่ไม่เป็นประโยชน์ต่อการจัดงานบำเพ็ญกุศลศพ เมื่อจัดงานศพปลอดอบายมุขแล้ว จะช่วยให้ช่วยลดค่าใช้จ่ายต่าง ๆ ลงและยังช่วยให้งานศพเป็นงานที่ไม่วุ่นวายด้วยสิ่งมอมเมาทำลายสติ หากจะพัฒนาให้การจัดงานศพเป็นงานศพปลอดอบายมุขได้นั้น ทางวัดและชุมชนจะต้องปรึกษาหารือร่วมกัน เพื่อขับเคลื่อนไปในทิศทางอย่างเดียวกัน ส่วนรูปแบบในการจัดงานศพปลอดอบายมุขภายในวัดนั้น ควรปรับประยุกต์ให้สอดคล้องกับสภาพสังคมปัจจุบันและชี้แจงรายละเอียดรูปแบบในการจัดงานศพปลอดอบายมุข อีกทั้งทางวัดควรลงมาตรวจสอบกระบวนการทำงานของผู้นำนโยบายไปใช้ว่าได้ผลหรือไม่อย่างไร ควรศึกษาจากรูปแบบอื่น ๆ เพื่อจะได้เป็นข้อมูลนำมาวิเคราะห์หารูปแบบได้อย่างเหมาะสม เพื่อช่วยลดข้อปัญหาและอุปสรรคต่อการพัฒนาได้อย่างดี ควรสร้างความเข้าใจให้เจ้าภาพงานศพทุกงานที่เข้ามาจัดงานศพภายในวัดให้เข้าใจเพื่อให้เจ้าภาพจัดงานโดยปราศจากอบายมุขทุกชนิด อธิบายรายละเอียดและข้อปฏิบัติในการจัดงานศพอย่างถูกวิธี เมื่อเกิดการเปลี่ยนแปลงขึ้น มีการลดในสิ่งที่ไม่จำเป็นออกไป จะช่วยให้การจัดงานศพไม่ฟุ้งเฟ้อมากเกินไป แต่ปัญหาของการจัดงานศพปลอดอบายมุข โดยส่วนมากเกิดจากผู้ประพฤติดตาม อีกทั้งทางวัดปล่อยปละละเลยไม่เอาจริงเอาจังเท่าที่ควร อีกทั้งการเปลี่ยนแปลงให้เป็นงานศพปลอดอบายมุขเป็นปัญหาใหญ่ เพราะเป็นการพัฒนาเปลี่ยนแปลงวิถีการเป็นอยู่ของคนด้วย เพราะชาวบ้านประพฤติดจนเป็นธรรมเนียมมายาวนาน จึงไม่สามารถที่จะจัดงานศพปลอดอบายมุขให้เกิดประสิทธิผลเท่าที่ควร แต่หากการทำงานร่วมกันทั้งทางวัดและชุมชนทางบ้านให้ความสำคัญร่วมกัน โดยการปลูกจิตสำนึกที่ดี

งามแก่คนภายในชุมชนให้เข้มแข็ง เมื่อคนส่วนใหญ่ไปในทิศทางเดียวกันแล้ว คนส่วนน้อย รวมไปถึง
พวกที่เสียผลประโยชน์ ก็ยากที่จะคัดค้านได้ ผลสุดท้ายก็ต้องยอมตามเสียงส่วนมากไปโดยปริยาย

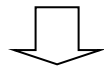
องค์ความรู้ใหม่จากการวิจัย

องค์ความรู้ที่ได้จากการวิจัย มีดังนี้คือ

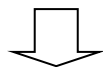
การวิเคราะห์รูปแบบการจัดงานศพปลอดอบายมุขที่มีต่อการสร้างค่านิยมทางวัฒนธรรมของวัดและ
ชุมชนในจังหวัดเชียงราย



ได้ชุดความรู้ในการจัดงานศพปลอดอบายมุขของวัดและชุมชน
ในจังหวัดเชียงราย



ได้ต้นแบบการจัดงานศพปลอดอบายมุขที่มีต่อการสร้างค่านิยมทาง
วัฒนธรรมของวัดและชุมชนในจังหวัดเชียงราย



มีกระบวนการมีส่วนร่วมของภาคีเครือข่ายในการแก้ไขปัญหา
อุปสรรคการจัดงานศพปลอดอบายมุขของวัดและชุมชน
ในจังหวัดเชียงราย

สรุป

การวิเคราะห์รูปแบบการจัดงานศพปลอดอบายมุขที่มีต่อการสร้างค่านิยมทางวัฒนธรรมของ
วัดและชุมชนในจังหวัดเชียงราย ได้ผลการวิจัย ดังนี้ การจัดงานศพของวัดและชุมชนในจังหวัด
เชียงราย เป็นไปตามความเชื่อประเพณี วัฒนธรรม และสังคมปัจจุบัน โดยเฉพาะแนวคิดพฤติกรรม
ดั้งเดิมที่ควรได้รับการเปลี่ยนแปลง คือการจัดงานศพมีอบายมุข สุรา การพนัน ปัญหาและอุปสรรค

เกิดจากความเชื่อและพฤติกรรมดั้งเดิมในทางที่ผิด และกระบวนการจัดการที่ยังไม่สามารถสร้างแรงจูงใจให้เกิดแก่ผู้ประพฤติตามได้ อีกทั้งทางผู้รับผิดชอบมีการปล่อยปละละเลยกล่าวคือไม่เอาจริงเอาจังเท่าที่ควร เนื่องจากการเปลี่ยนแปลงแนวคิดพฤติกรรมความเชื่อทางสังคมเป็นปัญหาและอุปสรรคสำคัญ เพราะผู้คนมีพฤติกรรมความเคยชินที่สืบทอดปฏิบัติกันมา จึงยากต่อการจัดงานศพปลอดอบายมุขให้เกิดประสิทธิผลเท่าที่ควร การสร้างรูปแบบการจัดงานศพปลอดอบายมุขของวัดและชุมชนในจังหวัดเชียงราย พบว่า รูปแบบและพิธีกรรมต่าง ๆ ของการจัดงานศพปลอดอบายมุขที่ช่วยสร้าง วัฒนธรรม ประเพณี อันดีงามทางสังคม และความเชื่อที่ถูกต้องตามหลักธรรมคำสอนในพระพุทธศาสนา อีกทั้งยังช่วยลดความฟุ่มเฟือยต่าง ๆ ที่ไม่เป็นประโยชน์ในการจัดงานศพ อีกด้วย

ข้อเสนอแนะ

จากผลการวิจัย ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะ ดังนี้ “การวิเคราะห์รูปแบบการจัดงานศพปลอดอบายมุขที่มีต่อการสร้างค่านิยมทางวัฒนธรรมของวัดและชุมชนในจังหวัดเชียงราย” ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะ ดังนี้

1. ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้ประโยชน์

ก. ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย จากการศึกษาวิจัยเรื่อง “การวิเคราะห์รูปแบบการจัดงานศพปลอดอบายมุขที่มีต่อการสร้างค่านิยมทางวัฒนธรรมของวัดและชุมชนในจังหวัดเชียงราย” ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย ดังนี้

1. ควรมีนโยบายปรึกษาหารือระดับชาติ โดยเชิญผู้นำทุกๆ ฝ่ายมาวางแผนและแลกเปลี่ยนประสบการณ์ร่วมกันเกี่ยวกับข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการจัดงานศพแบบปลอดอบายมุขนั้น เพราะในปัจจุบันยังไม่มีมาตรฐานที่ไปในทิศทางเดียวกัน

2. วัดทั่วทั้งประเทศควรปรึกษาหารือวางแผนนโยบายร่วมกัน เพราะอบายมุขทุกชนิดไม่ควรเข้ามาอยู่ในพื้นที่วัดซึ่งเป็นศูนย์รวมทางจิตใจของประชาชน

3. ควรปลูกจิตสำนึกของคนเกี่ยวกับเรื่องอบายมุขให้มาก ๆ ถ้าหน่วยงานภาครัฐและวัดทั่วประเทศช่วยกันรณรงค์ในเรื่องนี้ ซึ่งจะเป็นประโยชน์และเป็นการเปลี่ยนแปลงได้อย่างมีคุณภาพ

ข. ข้อเสนอแนะเชิงปฏิบัติ จากการศึกษาวิจัยเรื่อง “การวิเคราะห์รูปแบบการจัดงานศพปลอดอบายมุขที่มีต่อการสร้างค่านิยมทางวัฒนธรรมของวัดและชุมชนในจังหวัดเชียงราย” ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะเชิงปฏิบัติ ดังนี้

1. ควรปรับเปลี่ยนรูปแบบการพัฒนาการจัดงานศพปลอดอบายมุขที่ทันสมัยมากยิ่งขึ้นสอดแทรกสีสันน่าสนใจในชุมชนสังคมปัจจุบัน มีการพัฒนาดึงดูดเชิญชวนให้หันมาใส่ใจจัดงานศพที่ปลอดอบายมุขอย่างจริงจัง ไม่ปล่อยปละละเลย

2. หน่วยงานทุกภาคส่วนควรรับผิดชอบร่วมกัน ลำพังวัดอย่างเดียวคงไม่เพียงพอต่อการส่งเสริม เพราะวัดเองก็มีขีดจำกัดการทำงานรักษาจำเพาะพื้นที่เท่านั้น

3. วัด, บ้าน, ชุมชน ควรปรึกษาหารือเพื่อจุดประสงค์สอดคล้องกัน ไม่เช่นนั้นการจัดงานศพปลอดอบายมุขก็จะยากต่อการให้ความร่วมมือ เพราะไม่รู้ความต้องการของแต่ละฝ่ายเพื่อหาความสมดุลลงตัวซึ่งกันและกัน

2. ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

งานวิจัยนี้ได้ข้อค้นพบองค์ความรู้เกี่ยวกับ “การวิเคราะห์รูปแบบการจัดงานศพปลอดอบายมุขที่มีต่อการสร้างค่านิยมทางวัฒนธรรมของวัดและชุมชนในจังหวัดเชียงราย” ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะแนวทางการวิจัยครั้งต่อไป ดังนี้

1. ควรศึกษางานศพปลอดอบายมุขในรูปแบบอื่น ๆ ที่ไม่ใช่เพียง สุรา สารเสพติด หรือการละเล่น เท่านั้น

2. ควรศึกษางานศพปลอดอบายมุขให้ครอบคลุมทั่วทุกภาคในประเทศ เพื่อเปรียบเทียบและวิเคราะห์ข้อมูลได้หลากหลายและรอบด้าน

3. ควรศึกษารายละเอียดปลีกย่อยในการจัดงานศพปลอดอบายมุข เช่น ค่าใช้จ่ายภาพลักษณ์
ค่านิยม สังคมปัจจุบัน

References

- ปัญญานันทภิกขุ. (2538) *ท่านได้อะไรเมื่อไปงานศพ*. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์ เอส.อาร์.พรินต์ติ้ง.
ปราณี วงษ์เทศ. (2524) *พิธีกรรมเกี่ยวกับการตายในประเทศไทย*. กรุงเทพมหานคร :
พระครูกลียาณสิทธิวัฒน์ ผศ., (2553) *วัฒนธรรมไทย*. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณ
ราชวิทยาลัย.
พระธรรมปิฎก (ป.อ.ปยุตฺโต). (2547) *มรณกถา*. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์ บริษัท พิมพ์สวย จำกัด.
สมเด็จพระญาณสังวร สมเด็จพระสังฆราช (เจริญ สุวฑฺฒโน). (2542) “ความตาย” ในความตายที่ท่านยังไม่
รู้จัก. รวบรวมโดยธรรมสภา. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์ ธรรมสภา.